

*Garnisonsminnen berättar nummer 3
Turen har nu kommit till
Flygarmonumentet som väl pryder sin plats
på Karlaplan.*

Flygarmonumentet av Lennart Berns

På Karlaplan i Stockholm, mellan Fältöversten och *parkrotundan*, står ett mycket stilfullt monument. Över en granitsockel höjer sig en örn med utbredda vingar, som beredd till flykt. Monumentets skapare är den världsberömda svenske skulptören Carl Milles. Monumentet kallas allmänt för Flygarmonumentet.

Tankar på ett flygarmonument föddes tidigt och var sannolikt inspirerade av liknande äreminnen utomlands. I ett protokoll från 1917 föreslår flygpionjären och flygingenjören Tord Ångström att Svenska Aeronautiska Sällskapet, föregångare till Kungliga Svenska Aeroklubben, skall ta initiativet till ett monument för att hedra dem som för flygets utveckling offrat sina liv. En insamling igångsattes och 1931 kunde monumentet färdigställas och skänkas till Stockholms Stad.

Platsen för dess resande var mycket väl vald. Det var bara några stenkast från Karlaplan som den allra första flygningen genomfördes i vårt land. Tidpunkten var tidigt på morgonen den 29 juli 1909, bara några dagar efter fransmannen Blériot's berömda flygning över Engelska Kanalen.

En Voisin med fransmannen Legagneux vid spakarna startade från en plats alldeles intill *dåvarande Svea Artilleriregemente* (nuvarande Post- och Telestyrelsens kontorshus) på Valhallavägen, och flög på några meters höjd till Borgen på Ladugårdsgårde och tillbaka igen.

Minnessten rest på den plats på Vitön på Spetsbergen där Andréexpeditionen återfanns 1930. Foto L Berns

Från början var tanken att hedra varje omkommen flygare med en minnesplakett som skulle läggas i en urna placerad i monumentets sockel. De första namnen skulle vara ballongseglarna Andrée, Fraenkel och Strindberg, vilka omkom när ballongen Örnen, nedtyngd av is, tvingades ned på Spetsbergen 1897 i ett försök att nå Nordpolen. Idén med plaketterna övergavs dock innan den kom till utförande. Stupade militärflygare fick sedermera sina namn bevarade i Flygvapnets Minneshall i ämbetsbyggnaden Tre Vapen.

Förre flygvapenchefen Sven-Olof Olson i stram givvakt framför Flygarmonumentet på Karlaplan. De som lägger ner en krans till minnet av stupade kamrater är överstelöjtnanterna Ulf Björkman och Kjell Nilsson. Foto Flygvapnet

Flygarmonumentet har många gånger stått i centrum för jubileer och hågkomster av olika slag. 1960 lade HM Konung Gustaf VI Adolf ner en krans med anledning av att KSAK fyllde 60 år. Vid Flygvapnets 50- och 60-årsjubileer överflögs monumentet av ståtliga massformationer av Flygvapnets flygplan. Flygvapnets frivilligorganisationer har låtit sin högvakt utgå från monumentet. Få monument i Stockholm torde vara så levande som Flygarmonumentet på Karlaplan.

Omkomna flygare från alla försvarsgrenar hedras idag i Flygvapnets Minneshall i Tre Vapen på Gärdet. Foto L Berns